

УДК 368.1

Кривцун І.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національного університету «Львівська політехніка»

РИЗИКИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ: ОЦІНКА ТА ЗАХИСТ

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена аналізу ризиків, що супроводжують страхову діяльність. Проаналізовано ризик-фактори впливу та проведено оцінку фінансових показників роботи страховика з метою визначення рівня ризику його діяльності. Запропоновано окремі заходи за групами фінансових показників щодо управління ризиками у страхуванні.

Ключові слова: страховий бізнес, страховики, страхові ризики, оцінка ризику, управління ризиками.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена анализу рисков, которые сопровождают страховую деятельность. Проанализированы риск-факторы влияния и проведена оценка финансовых показателей работы страховика с целью определения уровня риска в его деятельности. Предложены отдельные мероприятия управления рисками в страховании по группам финансовых показателей.

Ключевые слова: страховой бизнес, страховщики, страховые риски, оценка риска, управление рисками.

ANNOTATION

The article is devoted to the analysis of risks accompanying insurance activity. The risk factors influence are analyzed and the insurer's financial indicators are evaluated in order to determine the level of its activity risks. Individual measures are proposed for groups of insurance companies financial indicators concerning insurance risk management.

Key words: insurance business, insurerer, insurance risks, risk valuation, risks management.

Постановка проблеми. Для діяльності вітчизняних страховиків притаманний підвищений рівень систематичного ризику, основна причина якого зумовлена макроекономічними чинниками та підвищеним впливом ризик-факторів несистематичного характеру, що визначають рівень ризику страхувальників. За таких умов важливого значення набуває ефективне управління ризиками страховиків, функціональним призначенням яких є захист від ризиків їхніх клієнтів.

За умов недостатньої стабільності та надійності функціонування страховиків доцільність страхового захисту ставиться під сумнів, оскільки рівень страхового покриття є нижчим за альтернативні варіанти захисту від ризиків (наприклад, самострахування шляхом створення на підприємстві страхових чи резервних фондів), а підвищення величини страхового тарифу може мотивуватися не стільки підвищеним рівнем ризику конкретного страхувальника, скільки іншими несприятливими макроекономічними умовами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема оцінювання та забезпечення стійкості функціонування страховиків неодноразово порушувалась у працях вітчизняних [1–2] та зарубіжних [3] фахівців, а також у розпорядженнях держрегулятора ринку та низці нормативно-законодавчих актів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Результатами останніх тематичних досліджень були в основному окремі рекомендації щодо оцінювання та підвищення рівня надійності роботи страховиків. Однак ефективне управління ризиками за страховим портфелем та такими, що не пов'язані зі страховою діяльністю, визначається комплексним підходом як щодо оцінки фінансових показників діяльності страховика, так і заходів управління ризиками за групами фінансових показників.

Формулювання цілей статті. Метою статті є систематизація заходів управління ризиками страховика за групами фінансових показників його діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Комплексний аналіз фінансового стану страховика з метою оцінювання його рівня ризику повинен передбачати оцінку фінансових показників, що характеризують як основну його діяльність, так і інші види діяльності, зокрема операції щодо інвестування власних коштів чи коштів страхових резервів. Виходячи з цього, показники фінансового стану страховиків можна поділити на такі три групи (табл. 1):

- показники, що дають змогу проаналізувати ефективність та рівень ризику основної діяльності;
- показники, що характеризують інвестиційну діяльність страховика;
- загальні фінансові показники, що дають можливість оцінити ризик ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності роботи компанії.

Серед показників першої групи найбільш істотний вплив на ефективність окремого виду страхування чи страхового портфеля загалом має норма збитковості або рівень виплат, що відображає частку виплаченого страхового відшкодування у загальній сумі зібраних страховиками страхових платежів. Як свідчать дані [4–5], рівень виплат істотно коливається як у межах портфеля окремої компанії за різними видами страхування, так і за страховим портфелем загалом між різними страховиками. Так, станом на 01.07.2018 року найвищий рівень виплат за портфелем загалом серед ТОП-20 страховиків за величиною їх активів був у страхової компанії АСКА (58,36%), а найнижчий – у СК Кремень (9,78%). Загалом найвищий рівень виплат у першому півріччі 2018 року був характерний для таких видів страхування, як медичне (61,21%) та КАСКО-страхування (53,71%) [4].

Таблиця 1

Фінансові показники діяльності страховика

Група показників	Характеристика
Показники, що характеризують основну діяльність страховика	До цієї групи належать показники страхової статистики, що використовуються в актуарній математиці (норма збитковості загальна за портфелем та за окремими видами страхування, збитковість страхової суми тощо), а також показник ризику страхування, показник андеррайтингу, показник незалежності від перестраховування
Показники, що характеризують інвестиційну діяльність страховика	Ця група представлена показником рентабельності інвестиційної діяльності та показником, що характеризує структуру інвестиційного портфеля страховика
Загальні фінансові показники	До цієї групи входять показники ліквідності, платоспроможності, достатності капіталу, резервування, рентабельності

Джерело: складено автором

Таблиця 2

Фінансові показники діяльності СК «Оранта»

Показник	Станом на	
	01.07.18	01.07.17
Норма збитковості, %	32.21	33.02
Показник незалежності від страхування, %	92.68	87.83
Рентабельність інвестицій, %	н/д	н/д
Показник покриття активами зобов'язань	1.46	1.61
Показник платоспроможності	2.19	1.64
Частка власного капіталу у пасивах, %	31.31	37.91
Норма резервування, %	179.7	127.0

Джерело: розраховано автором за даними [4]

Слід зазначити, що взаємозв'язок між нормою збитковості та ставкою страхового платежу можна проаналізувати, використовуючи формулу [6, с. 119]:

$$\alpha_B = \frac{p \times B_c}{t \times \frac{r_c}{100} \times C} = \frac{p \times B_c}{t \times C \times \frac{B_c}{C} \times p(1 + \kappa_p) \times (1 + \frac{H}{100})} \times 100 = \frac{100}{t \times (1 + \kappa_p) \times (1 + \frac{H}{100})}, \quad (1)$$

де B_c – страхове відшкодування, грн.; C – страхова сума, грн.; p – ймовірність настання страхового випадку; r_c – ставка страхового платежу, % на рік; κ_p – коефіцієнт, що враховує рівень ризику страхувальника; H – навантаження страхової компанії, %; t – термін дії страхового договору, роки.

Оскільки договори майнового страхування укладаються, як правило, на термін, не більший року, то найбільш істотний вплив на величину норми збитковості має рівень ризику окремого виду страхування та величина навантаження страхової компанії.

Показники другої групи характеризують ефективність та рівень ризику інвестиційної діяльності страховика. Підхід до оцінки та управління інвестиційними ризиками страховика є аналогічним до підходу управління ризиками за інвестиційним портфелем, що його застосовують інші суб'єкти господарювання. У зв'язку з цим до заходів управління інвестиційними ризиками страховика можна віднести дотримання принципів теорії портфеля, лімітування та диверсифікацію інвестиційних ризиків тощо.

Серед показників третьої групи є різні за призначенням підгрупи показників, які дають змогу оцінити ризики ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості компанії. Показник достатності капіталу, що входить до цієї групи, відображає адекватність капіталу страховика величині його страхових зобов'язань і розраховується як співвідношення величини власних коштів страховика до його страхових резервів.

Іншим показником третьої групи є норма резервування, яка розраховується як співвідношення величини сформованих страховиком страхових резервів до величини його власного капіталу та характеризує рівень ризику його платоспроможності за договорами страхування.

Розрахуємо та проаналізуємо ці показники у діяльності СК «Оранта» за період 2017–2018 років.

Фактичні значення рівня виплат за період істотно не змінилися, що зумовлено одночасним зниженням як величини виплаченого страхового відшкодування, так і зібраних страхових премій. Фактичні значення показника незалежності від перестраховування вказують на незначну частину ризиків компанії, які передані у перестраховування. За даними [4] та даними сайту компанії, немає змоги оцінити рентабельність інвестиційної діяльності компанії, оскільки і чистий прибуток від інвестиційної діяльності, і загальна сума інвестицій за перше півріччя 2017 та 2018 років є відсутніми.

За показниками платоспроможності та частки власного капіталу у пасивах спостерігаємо

Таблиця 3

Рекомендовані заходи управління ризиками в діяльності страховика

Група показників	Характеристика
Показники, що характеризують основну діяльність страховика	Співстрахування ризиків страхувальника Перестрахування ризиків страховика Удосконалення методики актуарних розрахунків Оцінювання рівня власного утримання страховика Оптимізація структури страхового портфеля Моніторинг страхового ринку
Показники, що характеризують інвестиційну діяльність страховика	Лімітування інвестиційних ризиків Диверсифікація інвестиційних ризиків Оптимізація структури інвестиційного портфеля Моніторинг інвестиційного ринку
Загальні фінансові показники	Підвищення капіталізації Оптимізація структури власного та залученого капіталу Покращення якості активів

Джерело: складено автором

збільшення капіталізації страховика. Фактичні значення показника резервування вказують на завищені стосовно власного капіталу сформовані страхові резерви компанії.

Виходячи з проведеного аналізу, за групами фінансових показників можуть бути рекомендованими такі заходи, що знижують рівень ризику діяльності страховика (табл. 3).

Впровадження пропонованих заходів дасть змогу забезпечити вирівнювання ризиків страхової компанії. Так, підвищені ризики основної діяльності страховика компенсуватимуться додатковим доходом від інвестиційної, і навпаки.

Висновки з цього дослідження. Стабільність та ефективність роботи страховиків не лише знижують ризики їхньої діяльності, але й підвищують дієвість страхового захисту для потенційних страхувальників.

Застосування комплексного підходу щодо оцінки та аналізу ризиків за страховою, інвестиційною та іншими видами діяльності страховика дає змогу виявити вплив ризик-факторів на фінансові показники його роботи та завчасно розробити ефективні превентивні та компенсаційні заходи щодо управління страховими та інвестиційними ризиками та, відповідно, забезпечити надійність та стабільність функціонування компанії загалом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Єрмошенко А.М. Методичний підхід до аналізу стресостійкості страхових компаній. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 7. С. 369–377.
2. Кнейслер О. Прагматизм фінансової стійкості страховика. Світ фінансів. 2009. № 4. С. 191–197.
3. (2018) 2019 Insurance Outlook. URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/financial-services/articles/insurance-industry-outlook> (дата звернення: 10.12.2018).
4. Рейтинг страхових компаній України. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife> (дата звернення: 10.12.2018).
5. Огляд страхового ринку України за I півріччя 2018 року. Звіт Нацкомфінпослуг. Страхова справа. 2018. № 3(71). С. 4–15.
6. Кривцун І.М. Управління ризиками на засадах реалізації превентивних та компенсаційних заходів: дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01. Львів, 2005. 164 с.

REFERENCES:

1. Yermoshenko A.M. (2016) *Metodychnyi pidkhid do analizu stresostiivosti strakhovykh kompanii* [Methodical approach to the analysis of the insurance companies stress resistance.]. *Aktualni problemy ekonomiky*. #7. pp. 369–377.
2. Kneisler O. (2009) *Prahmatyzm finansovoi stiiivosti strakhovyka* [The pragmatism of the insurer financial stability]. *Svit finansiv*. # 4. pp.191–197.
3. (2018) 2019 Insurance Outlook. Available at: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/financial-services/articles/insurance-industry-outlook> (accessed 10 December 2018).
4. (2018) *Reitynh strakhovykh kompaniy Ukrainy* [Insurance companies rating of Ukraine]. Available at: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife> (accessed 10 December 2018).
5. (2018) *Ohliad strakhovoho rynku Ukrainy za I pivrichchia 2018 roku*. *Zvit Natskomfinposlugh* [Overview of the Ukrainian insurance market for the first half of 2018. Report of the National Commission on the Financial Services Market]. *Strakhova sprava*, # 3(71), pp. 4–15.
6. Kryvtsun I.M. (2005). *Upravlinnia ryzykamy pidpriemstva na zasadakh realizatsii preventyvykh ta kompensatsiinykh zakhodiv* [Management of enterprise risks on the basis of preventive and compensatory measures implementation] (PhD Thesis) Lviv: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika".

Kryvtsun I.M.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Enterprise Economics
and Investment
Lviv Polytechnic National University*

INSURER'S RISKS: ASSESSMENT AND PROTECTION

The article is devoted to the analysis of risks accompanying insurance activity and their management.

For the domestic insurers' activity, there is an increased level of systematic risk, the main reason of which is due to macroeconomic factors and the increased influence of risk factors of the unsystematic level, which determine the level of policyholder's risks. Under such conditions, the effective management of the insurer's risks, whose functional purpose is to protect against the risks of their clients, becomes important.

A comprehensive analysis of the insurer's financial state with a view to assessing its risk level should include an assessment of financial indicators that characterize both its main activity and other activities, in particular, operations to invest their own funds or insurance reserves. Based on this, indicators of the insurer's financial state can be divided into three groups:

- indicators that provide an opportunity to analyse the effectiveness and risk level of the main activity;
- indicators characterizing the insurer's investment activity;
- general financial indicators that make it possible to assess the liquidity risk, solvency, financial sustainability and profitability of the insurance company.

The implementation of the proposed measures will enable to equalize the risks. Thus, the increased risks of the main activity will be offset by additional income from the investment, and vice versa.

The application of an integrated approach to assessing and analysing risks of insurance, investment, and other types of insurer's activities enables to identify the risk factors influence on the insurer's financial state and to develop effective preventive and compensatory measures to manage insurance and investment insurer's risks.